

XV Европска недеља превенције рака грлића материце 2021. године

Трећа недеља јануара се од 2007. године, на иницијативу и под покровитељством *Европске асоцијације за борбу против рака грлића материце (European Cervix Cancer Association-ECCA)*, обележава као Европска недеља превенције рака грлића материце. Ове године ће се она, петнаести пут заредом у нашој земљи, обележити у периоду од **18-24. јануара 2021. године**.

Слоган овогодишње кампање је **„БОЉЕ СПЕРЧИТИ НЕГО ЛЕЧИТИ – РЕДОВНОМ КОНТРОЛОМ ПОБЕДИЋЕМО КАРЦИНОМ ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ“**, а има за циљ да жене свих животних доби подстакне да размишљају о значају очувања свог репродуктивног здравља, као и да их мотивише да у току године одвоје макар један дан за посету свом лекару и обаве неки од доступних превентивних прегледа којима се могу благовремено открити ране премалигне промене и спречити даљи развој болести и њен крајњи фатални исход.

За готово све случајеве рака грлића материце одговоран је Хумани папилома вирус (ХПВ). Природни ток ХПВ инфекције и биолошко понашање премалигних промена грлића материце омогућава да се превенција карцинома грлића материце оствари на више нивоа – мерама којима се спречава сама појава овог обољења, као и онима које омогућавају рано откривање премалигних промена, чиме се веома успешно зауставља даљи развој болести и њен фатални исход.

И поред доказаних мера превенције рак грлића материце у нашој земљи већ дуги низ година наставља да буде један од водећих узрока обољевања и умирања у женској популацији. Имајући у виду да сваке године, око 1.000 жена оболи и приближно 500 изгуби живот, не изненађује податак да се наша земља налази на неславном петом месту у Европи по обољевању и умирању од ове болести која се може спречити. Управо зато, неопходно је истаћи значај интензивирања активности којима се пажња жена усмерава не само на могућност, већ и на неопходност коришћења доступних мера превенције.

Према подацима Популационог регистра за рак, на подручју града Београда преко 4.500 жена живи са овом болешћу, док сваке године од ње умре око 100 наших суграђанки. Само у току 2019. године регистровано је 214 нових случајева болести. Иако је највећи број оболелих жена из старосне групе 40-59 година, последњих година приметно је повећање броја случајева у млађој популацији, управо у генеративном добу од 15-49 година.

Један од разлога велике смртности од овог обољења у нашој популацији јесте и чињеница да је у првој фази ова болест углавном без симптома, или су они неспецифични, па се готово 2/3 жена први пут јави гинекологу када је болест већ узела маха. Тада само лечење постаје тешко и неизвесно, и поред оперативног захвата захтева примену агресивне радиотерапије, што доводи до значајног продужења лечења и различитих компликација, а све то значајно повећава трошкове и умањује шансе за излечење.

Већина ових случајева могла се спречити да је болест откривена у раној фази и да се на време приступило лечењу.

Редовни прегледи код изабраног гинеколога, спровођење програма организованог скрининга и програма вакцинације против ХПВ инфекције, имају највећи значај у превенцији ове болести.

ШТА ТРЕБА ДА ЗНАМО О РАКУ ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ?

Рак грлића материце је злоћудни тумор, локализован на доњем делу материце окренутом ка вагини, који настаје када се неке ћелије грлића материце измене и почну да се неконтролисано умножавају. Најчешће се јавља између 35. и 50. године живота.

ДА ЛИ СЕ РАК ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ МОЖЕ СПРЕЧИТИ?

Развој ове болести се може спречити откривањем раних премалигних промена у ћелијама површинског слоја грлића материце. Неке од ових промена су благе, често без икаквих симптома, и могу се спонтано повући, али постоје и оне које, уколико се на време не уклоне, у периоду од неколико година могу да прерасту у рак грлића материце.

СИМПТОМИ КОЈИ УПОЗОРАВАЈУ НА ПОСТОЈАЊЕ РАКА ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ

- крварење у току и након сексуалног односа
- крварење између две менструације
- продужено менструално крварење
- крварење након менопаузе
- појачани вагинални секрет и поред примењене терапије
- поновљене ранице или оштећења слузокоже грлића
- бол у крстима или нози, отицање ноге

Постојање једног или више наведених симптома буди сумњу на постојање рака грлића материце и никако их не треба занемарити, нарочито уколико трају дуже времена или уколико се понављају. Уколико их уочите, обратите се свом изабраном лекару!

КОЈИ СУ НАЈЧЕШЋИ ФАКТОРИ РИЗИКА ЗА НАСТАНАК РАКА ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ?

Основни фактор ризика је дуготрајана инфекција одређеним типовима Хуманих папилома вируса (ХПВ).

Постоји преко 100 типова ХПВ-а, од којих око 40 изазива инфекције слузокоже полних органа код оба пола. Неки од њих узрокују промене у површинским ћелијама грлића материце из којих временом може да се развије рак грлића материце.

У 99,7% случајева рака грлића материце постоји ХПВ инфекција! У чак 70% случајева узрочник је неки од високоризичних типова ХПВ-а (16 и 18), који су доказано онкогени!

Имајући у виду да је главни фактор ризика за настанак карцинома грлића материце дуготрајна инфекција одређеним типовима Хуманог папилома вируса (ХПВ), сматра се да је најефикаснија мера примарне превенције против ове болести правовремена имунизација против хуманог папилома вируса. Ова интервенција сматра се исплативом, нарочито за земље где су ресурси ограничени, учесталост ХПВ инфекције висока, а обухват превентивним прегледима низак.

Већина земаља Европске уније већ је увела имунизацију против ХПВ-а. У земљама попут САД, где

је вакцина у употреби од 2006. године, и Аустралији, где се бележи велика покривеност имунизацијом, већ се евидентира значајна редукција инфекцијом ХПВ-а, ређа појава преканцерозних промена грлића материце код младих жена, као и гениталних кондилома код припадника оба пола.

Вакцина се и код нас, према недавно усвојеном Правилнику о имунизацији и начину заштите лековима, препоручује деци оба пола пре ступања у сексуалне односе, најбоље у узрасту од 11 или 12 година, али и младим женама до 26. односно мушкарцима до навршене 21. године живота, уколико вакцину нису примили као тинејџери, као и мушкарцима са повећаним ризиком за добијање полно преносиве инфекције.

Ипак, оно што је веома важно истаћи јесте да имунизација, колико год била безбедна и делотворна мера превенције, никако не искључује потребу за редовним обављањем превентивних прегледа, нарочито ако се узме у обзир да постојеће вакцине не штите од свих типова Хуманог папилома вируса.

ХПВ инфекција је неопходан али не и довољан фактор ризика за настанак рака грлића материце!

КО ЈЕ ПОД ПОВЕЋАНИМ РИЗИКОМ ОД НАСТАНКА ОВОГ КАРЦИНОМА?

Под великим ризиком од настанка рака грлића материце су жене :

- пушачи,
- са ослабљеним имуним системом (ХИВ инфекција, имуносупресивна терапија),
- које су рано ступиле у сексуалне односе (пре 16. године живота)
- које су имале велики број сексуалних партнера,
- које упражњавају сексуалне односе без заштите (кондома),
- које не иду на редовне контролне прегледе,
- које више година користе оралне контрацептиве,
- са прекомерном телесном тежином,
- са честим упалама вагине и материце.

КАКО МОЖЕТЕ СМАЊИТИ РИЗИК ОД НАСТАНКА РАКА ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ?

- Одласком на превентивне прегледе и редовне контроле код гинеколога;
- Јављањем на организовани скрининг за рак грлића материце (када добијете позив из дома здравља);
- Познавањем симптома ове болести и одласком код лекара уколико се уочи неки од њих;
- Вакцинисањем против ХПВ уколико спадате у циљну групу за примање вакцине.

ЗАШТО СУ ВАЖНИ ПРЕВЕНТИВНИ ПРЕГЛЕДИ?

Циљ редовних превентивних прегледа је откривање почетних промена на грлићу материце пре него што се развије малигно обољење. Што се раније открију промене, лечење је лакше и успешније. Када се рак већ развије, третман постаје тежи, а његов успех је мање загарантован.

Запамтите, у почетним стадијумима болести најчешће нема никаквих симптома!

О ПРЕВЕНТИВНИМ ПРЕГЛЕДИМА И ВАКЦИНИ ПРОТИВ ХПВ ИНФОРМИШИТЕ СЕ У ЛИФЛЕТУ: [ПРЕВЕНЦИЈА РАКА ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ](#)